

Програмний документ організації LGBTI Liberals of Europe (ЛГБТІ ліберали Європи)

Прийнятий: осінньою Генеральною Асамблеєю 2019 року

Дата: 26.10.2019

В: Афіни, Греція

Мова: англійська

Релігії та права ЛГБТІ: ліберальний погляд

Протягом десятиліть наша робота полягала в боротьбі за рівні права та гідність для спільноти ЛГБТІ. Це була і є боротьба проти традиційних консервативних сил, які часто апелюють до релігійних переконань, висуваючи аргументи проти рівності прав ЛГБТІ.

Наші суспільства знайомі з аргументами проти ЛГБТІ з боку євангельських, консервативних католицьких чи ортодоксальних спільнот. Сьогодні наше відкрите суспільство стикається з додатковою проблемою через зростання рівня імміграції людей з консервативних мусульманських країн, що призводить до напруженості як з громадянами, що мають єврейське походження, так і з представниками ЛГБТІ, в тому числі з тими, що сповідують іслам. Представники ЛГБТІ спільноти, що є мусульманами часто стикаються з дискримінацією на багатьох рівнях через свою сексуальну орієнтацію чи гендерну ідентичність, свою релігію та мігрантське походження.

У той час, як лівий спектр політичної системи намагається згладити напруженість, спричинену посиленою імміграцією людей з регіонів з консервативним мусульманським корінням, праві популістські партії намагаються використати цю тему у своїх політичних цілях, сіючи страх та упередження в тому числі і у ЛГБТІ-спільноті. Ми як ліберали не сприймаємо ні спроб замовчати конфлікти, ні поведінки тих, хто намагаючись позиціонувати себе в якості захисників ЛГБТІ проти ісламу, самі заперечують рівність прав ЛГБТІ.

ПРОГРАМНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- **Права людини індивідуальні, універсальні та невід’ємні. Основним сенсом існування ліберальної демократії є захист цих прав;**
- **Органи державної влади на будь-якому рівні повинні твердо дотримуватися концепції секуляризму, тим самим відмовляючи в будь-яких привілеях релігіям, включно зі сприянням юридичного, економічного або інтелектуального характеру;**
- **Жодні закони чи правила не повинні дозволяти спільнотам нав’язувати колективні традиції окремим індивідам, свобода віросповідання не може використовуватись в якості приводу що ставить під сумнів інші основні права;**
- **Журналісти, вчені, керівники та інтелектуали не повинні уникати обговорення та критики релігій та їх догматів;**
- **Правоохоронні органи на усіх рівнях повинні забезпечувати належний захист ЛГБТІ-осіб від переслідувань, насильства та дискримінації у всіх районах, особливу увагу слід приділити тим районам де трапляється більшість гомофобних/трансфобних випадків;**
- **Владні структури повинні гарантувати, що будь-який релігійний діяч, який бере участь у наданні соціальних послуг, що прямо або опосередковано підтримуються або просуваються державою, дотримується конституційних принципів, які гарантують права особистості, і не просуває дискримінаційні та автократичні наративи або верховенство релігії над законом;**
- **Ми очікуємо, що всі релігійні громади та лідери - незалежно від власних особистих переконань чи релігійної догматики – будуть застосовувати наші конституційні цінності стосовно всієї державної політики та прав особистості;**

- ЗМІ повинні працювати відповідно до етичних норм, що не допускають дискримінації стосовно ЛГБТІ, незалежно від того яку релігію особисто сповідують журналісти;
- Органи державної влади, політичні партії та неурядові організації, відповідно до своїх повноважень повинні підтримувати та просувати ліберальних та прогресивних релігійних діячів щоразу коли вони залучають до діалогу та спільної діяльності релігійні групи;
- Школи повинні проводити просвітницьку діяльність з питань різноманіття, толерантності та прав ЛГБТІ, в тому числі застосовуючи принцип «рівний навчає рівного» зі сторони ЛГБТІ для зменшення рівня упередженості. Держава повинна сприяти такому навчанню, а не забороняти його;
- Уряди повинні забезпечити недискримінаційне ставлення до осіб, які шукають притулку, та біженців з числа ЛГБТІ та не допустити дискримінації щодо них, викликаній будь-якими релігійними переконаннями;
- Інтеграційні курси для новачків повинні включати обов'язкове навчання ліберально-демократичним цінностям, включаючи знання про права ЛГБТІ;
- Слід підвищувати обізнаність про досвід осіб, що шукають притулку, та біженців з числа ЛГБТІ, для спростування будь-яких теократичних поглядів, а також популістських аргументів відповідно до яких мігранти приїжджають, щоб «знищити європейські свободи»;
- Ми закликаємо до діалогу з релігійними спільнотами про прийняття ЛГБТІ та їх прав.

АРГУМЕНТАЦІЯ

Кожна людина володіє певною власністю, що полягає в її особистості, на яку ніхто, крім неї самої, не має жодних прав.

Джон Лок, 1690

БАЗОВА ПРОБЛЕМАТИКА

Ні в минулому, ані тепер, ЛГБТІ не знаходили союзників серед інституціолізованих релігій. Нам не потрібно повертати далеко в Середні віки чи Вікторіанську епоху щоб розкрити широкий спектр релігійних упереджень, ненависті та насильства в ставленні до гомосексуалів.

У квітні 2019 року, Почесний Папа Бенедикт написав листа, в якому звинуватив в сексуальних скандалах католицької церкви гомосексуалізм та сексуальну революцію 1960 рр.: «У багатьох семінаріях утворилися гомосексуальні спільноти, які діяли більш-менш відкрито і помітно змінили клімат в їх стінах»¹.

Висловлювання проти ЛГБТІ стали основною темою риторики східноєвропейських націоналістів, які хочуть представити права ЛГБТІ в якості небезпечної іноземної загрози, що підриває благочестивість традиційних християнських цінностей: у серпні 2019 року анти-ЛГБТІ проповідь архієпископа краківського Марека Єдрашевського, яку він виголосив до 75-ї річниці варшавського повстання польських борців опору проти нацистської окупації вітали оплесками; виголошуючи промову єпископ говорив про Польщу, що стала заручницею «веселкової чуми» борців за права ЛГБТІ.²

¹ Філіп Пулелла, «Бувший папа назвав сексуальну революцію причиною скандалів у церкві»

<https://www.reuters.com/article/us-pope-abuse-benedict/ex-pope-says-sexual-revolution-led-to-abuse-crisis-sparking-debate-idUSKCN1RNOWI>

² Марцін Гоцловський, «Ліберали побоюються заворушень, оскільки Польська католицька церква посилює анти-ЛГБТІ риторику» <https://www.reuters.com/article/us-poland-lgbt-bishop/liberals-fear-unrest-as-poland-catholic-church-doubles-down-on-anti-gay-rhetoric-idUSKCN1US1EN>

Подібне неприйняття гомосексуальності можна зустріти серед ортодоксальних євреїв.³

У Росії, президент Путін і Православна Церква використовують потужну платформу пропаганди у боротьбі з правами ЛГБТІ з метою захисту «традиційних цінностей», а Москва досі навіть не намагалась вжити будь-яких заходів проти здійснення ісламістським чеченським режимом погромів проти ЛГБТІ, або навіть розслідувати розслідувати їх.⁴

Незважаючи на всю свою вразливість, лібералізм і секуляризм на даний час є найкращими інструментами захисту членів будь-якого суспільства: у світських, ліберальних демократіях жодна ідеологія, навіть релігійна, не може стояти вище прав людини.⁵

На жаль, в більшості країн, що сповідують іслам ситуація дуже відрізняється, в них одностатеві стосунки все ще криміналізовані. У багатьох мусульманських країнах Африки та Близького Сходу гомосексуалам загрожує ув'язнення, що часто - у випадку з чоловіками – відбувається після ректального обстеження.⁶ Є країни в яких закони шаріату, навіть передбачають смертну кару через побиття камінням, розстріл, повішення та обезголовлення. Це цілком може трапитись в таких країнах, як Афганістан, Мавританія, Нігерія, Пакистан, Саудівська Аравія, Сомалі, Судан та Іран (де, з іншого боку, дозволена операція зі зміни статі). Нещодавній глобальний резонанс змусив султана Брунею, Хассанала Болкіаха, переглянути нещодавно прийнятий ісламський закон, який впроваджував смертну кару за содомію через побиття камінням.⁷ Крім того, страти без вироку суду і вбивства на захист честі це звичайна практика, яку використовують ісламістські ополченці (такі як ІДІЛ, ХАМАС, Хезболла, хусити) та навіть родичі жертв.

Однак, на відміну від ксенофобних та жорстоких релігійних організацій є також і такі, що мають прогресивні погляди.

В 1972 році в Лондоні була заснована перша єврейська організація під назвою Єврейська гей-група. Незабаром Бет Чаїм Чадашим стала першою відкритою гей-синагогою в Лос-Анджелесі, після чого з'явилося багато інших гей-лесбійських єврейських організацій у Бостоні, Маямі, Філадельфії, Сан-Франциско та округу Колумбія у Вашингтоні.⁸ У 2009 році шведська церква офіційно висловила своє схвалення одностатевих шлюбів.⁹ Коли у 2015 році Верховний суд США прийняв рішення про легалізацію одностатевих шлюбів на усій території США, Єпископальна церква вирішила визнати рівність шлюбу для всіх своїх прихожан.¹⁰

Кілька місяців тому лондонська благодійна організація ЛГБТІК «Іман» запустили краудфандинговий проект на збір коштів для фінансування першого прайду ЛГБТІ-мусульман під слоганом: «У нас не одна ідентичність».¹¹ Цьому передувало створенням багатьох «ліберальних мечетей» у всьому світі,

---

³ <https://www.myjewishlearning.com/article/judaism-and-the-lgbtq-community-an-overview/>

⁴ Yuri Guaiana, ed., *Il lungo «inverno democratico» nella Russia di Putin* (Turin: Diderotiana Editrice, 2019)

⁵ Джуліо Ерколессі, «Лібералізм та визначення» (матеріали конференції, Південноєвропейська школа лібералізму, Сантьяго де Компостела, Галісія, Іспанія, вересень 2013)

⁶ <https://www.humandignitytrust.org/lgbt-the-law/map-of-criminalisation/>
<https://www.hrw.org/report/2016/07/12/dignity-debased/forced-anal-examinations-homosexuality-prosecutions>

⁷ <https://www.bbc.com/news/world-asia-48171165>

⁸ Франк Джауї, Кол Колейну, «Зі сховку до веми. Спадщина для майбутніх поколінь та всіх спільнот 'Keshet Ga' avah: Світовий конгрес, 2018).

⁹ <https://www.thelocal.se/20091022/22810>

¹⁰ <https://www.hrc.org/resources/stances-of-faiths-on-lgbt-issues-episcopal-church>

¹¹ <https://www.bbc.com/news/newsbeat-49796967>

де чоловіки та жінки моляться спільно, де ставлення до ЛГБТІ є дружнім.¹² У Франції навіть є імам гомосексуал, що одружений зі своїм партнером.¹³

Бажання досягти балансу між релігійними переконаннями та правами людини справді є кроком вперед на шляху реформ для багатьох релігійних громад у світському суспільстві.

Релігію не можна ні сліпо приймати, ані просто відкидати як реакційну силу, яка прагне повернути людей у темні часи. Навіть в очах багатьох представників ЛГБТІ, релігія є ключовим елементом формування їхньої особистості. Тому слід обговорювати відкрито і відверто як позитив, так і негатив який вона несе.

ЩО ТАКЕ ІДЕНТИЧНОСТІ?

Перш за все, складні взаємозв'язки між правами ЛГБТІ та релігіями слід розглядати в контексті індивідуальних ідентичностей.

Визначення ідентичності - це справді довгий, глибокий і часто напружений процес. Деякі його аспекти є зумовленими біологічно, інші, здається, є більш гнучкими, і тому їх важко визначити.

Певні частини нашої ідентичності іноді проходять нескінченний та тривалий процес змін. Для одних відмовитись від сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності це досить складно, в той час як для інших сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність це просто факт, який часто приймається як належне. Сексуальна орієнтація і гендерна ідентичність були в центрі постійних наукових та релігійних суперечок, які так і не допомогли прийти до спільних висновків: «Сексуальна орієнтація і гендерна ідентичність залишаються спірними питаннями для багатьох суспільств і соціальних інституцій; це особливо очевидно для деяких релігійних традицій. Фактично, суспільна дискусія про права ЛГБТІ часто формулюється через протиставлення «віруючі проти гомосексуалів». В своїй більшості релігійні лідери дійсно засуджують гомосексуальні відносини як аморальні. Деякі знаходять виправдання такій позиції в священних текстах своєї традиції. Інші апелюють до моральних принципів, офіційних вчень або теологічних засад відмови від гомосексуальної поведінки.¹⁴

Без упередження до цих міркувань важливо зауважити, що релігійні ідентичності так само як і ідентичності сексуальних орієнтацій справді мають дві дуже різні природи. У той час як перше повністю є результатом вибору а отже, є подібною до політичної або ідеологічної приналежності, останнє має такий же ступінь гнучкості тільки в тому, що стосується статевих актів, але не сексуального потягу, який не є результатом усвідомленого рішення.

Іншими словами, якщо розмістити ідентичність на континуумі, де одна сторона представлена незмінними біологічними характеристиками (наприклад: колір шкіри), а протилежна сторона - суто добровільними приналежностями (наприклад: політична партія), ми можемо з впевненістю сказати, що «сексуальна орієнтація» та гендерна ідентичність набагато ближче до перших, а «релігія» до других.

Ця ідея є надзвичайно важливою, оскільки переводить дискусію у правильні рамки. По-перше, релігійну ідентичність можна змінити, переглянути, адаптувати за допомогою простого акту волі, що не можливо з сексуальною орієнтацією. По-друге, релігію можна описати як систему догматів та цінностей (подібно до політичних ідеологій), тоді як сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність,

---

¹² Райана Халаф, «Познайомтесь з прогресивними мечетями світу» <https://stepfeed.com/take-a-look-at-these-progressive-mosques-around-the-world-2287>

¹³ Там же

¹⁴ Марк Барвік, «ЛГБТ-люди, релігія та права людини в Європі» (матеріали конференції «Права людини без кордонів», 2013) с. 7. Для подальших визначень різних сексуальних форм поведінки, с. 9-10.

нічим не відрізняючись від расової, і є оціночно нейтральними. Отже, хоча релігійна чи політична приналежність та принципи можуть, насправді, і повинні піддаватися раціональному контролю, сексуальну орієнтацію, саму по собі, не можливо контролювати, оскільки вона виходить за рамки раціональних процесів. Очевидно, що це не заважає дискусії щодо приписування прав, що походять від певної сексуальної орієнтації, залежно від того якою вона є: гетеросексуальною, бісексуальною, гомосексуальною чи десь по середині. Однак дискусію як таку слід проводити в рамках наступного контексту: чи мають релігії вагомі аргументи у висловлюваннях щодо прав ЛГБТІ (або їх відсутності), що їх ліберальні демократії повинні враховувати через свої раціональні критерії?

РЕЛІГІЯ ЯК ІДЕОДОЛІЯ

Як зазначалося вище, будь-яка релігія є соціальною, історичною та моральною конструкцією. Вона не є притаманною нам від народження, якщо ми не приймаємо аподиктичного аргументу «священності» - тобто, простіше кажучи, волі Божої, що явно неприпустимо у світській державі, що базується на умові нейтральності між іманентним або трансцендентальним світоглядом.¹⁵

Оцінюване як таке, релігійне віросповідання є системою догматів та догм, яка є предметом вивчення та критики. Хоча критику догм часто помилково плутають зі стигматизацією віруючих, їх слід чітко розділяти - подібно, як критика політичної партії не вважається безпосередньою критикою членів такої партії.

Отже, світська держава має рішуче відкидати такі концепції, як «ісламофобія», «християнофобія», «іудеофобія» і т. д., оскільки вони спрямовані на захист релігії, а не віруючих, від дискредитації, і тим самим являють собою приховані спроби нав'язати закони проти богохульства ліберально-демократичним системам і приховують ортодоксальну цензуру під маскою прав людини.¹⁶

І навпаки, держава зобов'язана захищати людей від нападів та дискримінації за їх вірою чи походженням, приділяючи особливу увагу меншинам. З цієї точки зору офіційні визначення, прийняті Європейським Союзом у боротьбі з «антимусульманською ненавистю»¹⁷ та «антисемітизмом»¹⁸, є правильними.

Жодна ідеологія не повинна лишатись поза полем пильного контролю, особливо, коли йдеться про дискримінацію та порушення прав людини.

ПРО СВОБОДУ ОСОБИСТОСТІ

Основа ліберально-демократичної держави, описана Джоном Стюартом Міллем майже три століття тому, залишається незмінною і в наші дні: «Єдина мета, з якою може бути правомірно використана влада над будь-яким членом цивілізованої громади проти його волі — це запобігти шкоді для інших. Його власна користь, — фізична чи моральна, — не є для цього достатньою підставою. Він не може

---

¹⁵ Еліс Дональд та Еріка Говард, [Право на свободу релігії та переконань та його перетин з іншими правами](#) (наукова робота, ILGA-Europe, січень 2015).

¹⁶ Лео, Леонард, Феліче Гаер та Елізабет Кассіді. «Захист релігій від дискредитації: загроза загальним стандартам прав людини». Гарвардський журнал права та публічної політики 34, №2 (2001) с.769-784. див. також Хаарчер Гай «Риторика та зловживання нею: як протистояти ліберальній демократії, говорячи її мовою». Чикаго-Кентський юридичний огляд, № 83 (2008): 1225-1258.

¹⁷ Термін «антимусульманська ненависть» точно описує явище, яке має намір розглянути Європейська комісія. Цей процес полягає в запобіганні і припиненні розпалювання ненависті, злочинів на ґрунті ненависті, а також дискримінації, спрямованої проти груп або окремих членів таких груп на основі їх релігії або етнічного походження. [Combating anti-Muslim hatred | European Commission \(europa.eu\)](#)

¹⁸ Виходячи з робочого визначення Міжнародного альянсу пам'яті жертв Голокосту: «Антисемітизм - це певне сприйняття євреїв, яке може виражатися у ненависті до євреїв. Риторичні та фізичні прояви антисемітизму спрямовані на осіб єврейського або неєврейського походження та/або їх власність, на єврейські громадські установи та релігійні споруди. [Combating antisemitism | European Commission \(europa.eu\)](#)

правомірно бути змушений діяти або утриматися від дії на тій підставі, що це краще для нього; що він стане від цього щасливішим; що, на думку інших, такі дії є мудрими і навіть правильними. Ці підстави годяться, щоб напучувати його, чи сперечатися з ним, чи переконувати, чи попереджувати його, але не на те, щоб його примушувати або приходити до нього з якимись злими намірами — за те лишень, що він робить щось інакше. Щоб виправдати таке втручання, потрібно спочатку вирахувати, чи дії, від яких громада бажає утримати свого члена, можуть спричинити зло комусь іншому. Єдина сфера поведінки людини, за яку вона несе відповідальність перед суспільством, — це те, що стосується інших. У сфері ж, що стосується лише неї самої, її незалежність, за правом, є абсолютною. Індивід має повне право вільно розпоряджатися собою, своїм власним тілом і розумом¹⁹.

Іншими словами, негативні свободи²⁰ повинні бути, в принципі, абсолютними. Жодна особа не повинна зазнавати будь-якого примусу щодо життєвого вибору та поведінки, що стосуються виключно її самої - вираження сексуальності є прикладом справжньої тілесної автономії.

У контексті нашої теми надзвичайно важливо нагадати, що принцип невтручання повинен застосовуватись не лише щодо держави, а й щодо групи. По суті, це стосується можливості релігійної громади відлучити когось із своїх членів через їхню сексуальну орієнтацію чи гендерну ідентичність з точки зору релігії, що пов'язано з теологічними аргументами, які виходять за рамки даної статті. Але група, громада, церква, або будь-яка інша колективна організація ніколи не повинні застосовувати примус в рамках взаємовідносин у суспільстві.

Це підводить нас до розгляду непростого питання прав групи та прав індивіда.

Відповідно до комунітарних теорій «групи» це такі ж реальні суб'єкти, як і «індивіди»²¹ отже, у них повинні бути певні права, які не просто походять від суми індивідуальних прав членів групи, але й стоять вище останніх.²²

На рівні суспільства це часто виражається через мультикультурний світогляд, в якому суспільство це поєднання низки «однорідних спільнот» зі своїми специфічними та часто суперечливими інтересами.

З початку 1990-х років постколоніальний та постмодерністський дискурс, спочатку обмежений стінами американської академії, вилився в широкі громадські обговорення, просуваючи регресивну ідею про те, що «іноземні» культури і традиції мають право на захист і особливі права з єдиної причини – вони представляють меншини в мультикультурному суспільстві; введення ісламського права в західну правову систему (наприклад, Ісламська шариатська рада і Мусульманський арбітражний суд у Великобританії) є прекрасним прикладом того, що європейські громадяни не є однаково рівними перед законом: це проявляється і тоді коли британські мусульманки, які подають заяву про розлучення в Ісламську шариатську раду вимушені повернути шлюбний посаг.²³

По своїй суті, мультикультуралізм відкриває двері для створення паралельних суспільств, часто дозволяючи терпіти екстремістські погляди в ім'я культурного релятивізму. Навіть права людини

---

¹⁹ Джон Стюарт Мілль, «Про свободу», 1859.

²⁰ Ісайя Берлін, «Чотири есе про свободу», (Оксфорд: Oxford University Press, 1969)

²¹ Модуд, цит. Анна Тріандафилліді, «Ідея мультикультуралізму та західні мусульмани», «Довідник з ісламу на заході», за ред. Роберто Тоттолі, (Лондон; Нью Йорк: Routledge, 2015), с. 220.

²² Див. Ельхам Манеа, «Жінки та закони шариату» (Лондон та Нью Йорк: I.B. Tauris, 2016).

²³ Джейн Корбін, [«Чи справді шариатські ради допомагають вразливим жінкам?»](https://www.bbc.com/news/uk-22044724)

<<https://www.bbc.com/news/uk-22044724>>

ризикують бути втягненими в постколоніальну критику західного культурного імперіалізму²⁴, який врешті-решт не пам'ятає, що «політична функція прав полягає саме в тому, щоб захистити меншини від утисків з боку більшості (а найменша меншість на землі - це індивід)».²⁵

За словами мусульманського вченого та правозахисника Ельхама Манеа: «Якщо подивитись на те, наскільки ісламісти вбудувались в мусульманські громади, то можна побачити, що наслідком цього є не лише насильство, про яке ми часто чуємо. Першими страждають жінки, діти та меншини в таких громадах. Ми повинні думати про наслідки ісламізму для найбільш вразливих, а також про більш широкий вплив на соціальну згуртованість».²⁶

Справді, колективна концепція прав легко перетворюється на горезвісну «тиранію більшості»²⁷, а саме: виправдане нав'язування цінностей більшості індивіду. Такі цінності можуть формуватися у різних культурах та ідеологіях, включаючи релігійну.

РЕЛІГІЯ ПОВИННА ПІДПОРЯДКОВУВАТИСЬ ПРАВАМ ЛЮДИНИ

Секуляризм це не просто відділення «церкви» від «держави». Держава повинна залишатися гарантом універсалізму та рівності прав, ніколи не давати свободу релігійним установам та їх громадам, діяти, як їм заманеться, зі своїми членами.

З цієї причини, «інтеркультуралізм», здається, краще гарантує захист прав людини ніж «мультикультуралізм».

«Мультикультуралізм» дозволяє різним етнічним, релігійним та соціальним групам жити поряд один з одним без особливої взаємодії та обміну. Іноді владу просять закрити очі на звинувачення та зловживання, щоб забезпечити «мирне співжиття» між різними групами. Натомість «інтеркультуралізм» підтверджує універсалізм прав людини та наголошує на важливості обміну досвідом та традиціями для того, щоб знайти спільну мову, де кожна людина рівна перед законом: винятки в ім'я релігійних, соціальних чи політичних поглядів неможливі.²⁸

Релігійні переконання повинні визнаватися ліберально-демократичними країнами як фундаментальне право, що стосується совісті індивіда, але не слід надавати переваги такому праву у просторі суспільної дискусії. Зокрема, не можливо допускати щоб якась релігійна чи нерелігійна ідеологія загрожувала правам індивіда. Тому міф про те, що нібито «свобода віросповідання» та «права ЛГБТІ» суперечать одне одному слід розвіяти: з одного боку, останні не загрожують першій; з іншого боку, «ваша свобода закінчується там, де починається моя». Це означає, що ніхто не може посилатися на свої «релігійні почуття» як на законний привід для дискримінації ЛГБТІ-людей та

---

²⁴ Тарік Модуд, *«Мультикультуралізм»* (Кембрідж: Polity Press, 2007).

²⁵ Айн Ренд *«Доброчесність егоїзму»* (Нью Йорк: New American Library, 1964)

²⁶ <https://quilllette.com/2018/05/09/elham-manea-fundamentalism-reform/>

²⁷ Що таке більшість, в цілому? Хіба вона не схожа на індивіда, що має переконання та інтереси, протилежні переконанням та інтересам іншого індивіда, іменованого меншістю? Однак, якщо ми допускаємо, що одна людина, наділена всією повнотою влади, може зловжити нею по відношенню до своїх супротивників, чому ми не хочемо погодитися, що те ж саме може зробити і більшість? Хіба об'єднання людей змінює їх характер? Хіба люди, знаходячи більше влади, стають більш терплячими в подоланні перешкод? Що стосується мене, то я не можу в це повірити і рішуче протестую проти вседозволеності як для однієї людини, так і для багатьох. Алксіс де Токвіль *«Демократія в Америці»*, 1835.

²⁸ Рада Європи *«Біла книга з міжкультурного діалогу «Жити разом в рівній гідності»*

https://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/Pub_White_Paper/White%20Paper_final_revised_EN.pdf

відмови їм в правах на приватне життя або відкритий прояв своєї ідентичності у публічному просторі.²⁹

У світському, ліберально-демократичному суспільстві люди повинні бути захищені від будь-якої форми дискримінації і, при необхідності, мати можливість покинути свої спільноти, якщо вони відчують загрозу з боку членів цих громад: Лайєс Алуан, французький гей-активіст магрибського походження, який проживає в Женнвільє (північно-західне передмістя Парижа), нещодавно взяв участь в прайді, організованому в червні 2019 року в Сен-Дені, щоб засудити поширення гомофобії в його власній мусульманській громаді: «Усім відомо, що в робочих кварталах важче відкрито демонструвати свою сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність, ніж в Парижі. Табу навіть згадувати про це. [...] Моя сім'я відмовилась від мене, назвавши мене «харам» [нечистий], мені сказали, що я ганьба для алжирців.³⁰

Закривати очі на такі явища неприпустимо. ЛГБТІ-люди повинні мати доступ до усіх шляхів пошуку джерел гомофобії.

Абсолютно необхідно щоб представники владних структур та громадянське суспільство трималися разом і рішуче висловлювались проти будь-якої форми нетерпимості та дискримінації, незалежно від того, від яких людей, спільноти або ідеології (релігійної чи світської) вони можуть походити.

«Терпіти нетерпиме», зі справжньої ліберальної точки зору, не варіант.

Томмазо Вірджілі та Маттео Джемоло

керівники проекту

---

²⁹ Прочитуємо вердикт Верховного суду США: «Ті, хто знаходяться в будівлі суду Лос-Анджелеса, можуть успішно уникнути ураження своїх почуттів, просто відвівши очі». Верховний суд США, Коен проти Каліфорнії, 1971 рік. Європейський суд з прав людини з цієї точки зору здається набагато більш обережним щодо «релігійних почуттів».

³⁰ Лайєс Алуан «Гомофобія чи стигматизація в передмістях ? Жвавий обмін на Прайді в Мен Дені <<https://francais.rt.com/france/62908-homophobie-banlieue-ou-stigmatisation-vif-echange-gay-pride-saint-denis>>.